

Motion till riksdagen

1987/88:Jo60

av Börje Hörnlund och Jan Hyttring (c)

med anledning av prop. 1987/88:165 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Inledning

I proposition 1987/88:165 om prisreglering på jordbruksprodukter understryker föredraganden bl. a. vikten av att jordbruksproduktionen i norra Sverige med hänsyn till dess regionalpolitiska betydelse måste få ett särskilt prisstöd. Stödet är en kompensation till jordbruket i norra Sverige för att dess produktionskostnader är högre än motsvarande kostnader i mellersta Sverige.

Prisregleringen av jordbruksprodukter måste emellertid sättas in i sitt regionalpolitiska sammanhang. Det framgår bl. a. av de frågor som Statens Jordbruksnämnd tar upp i sin skrivelse till regeringen med förslag till jordbruksregleringen, vilken redovisas som bilaga till propositionen.

Utvecklingen av näringslivet på landsbygden och i de mindre tätorterna i norra Sverige är också mycket oroande. Om inte den negativa utvecklingen bryts inom en snar framtid kommer stora delar av den norrländska landsbygden att bli en ödebygd. Utvecklingsinsatser för landsbygdsnäringarna i norra Sverige måste därför innefatta prisstödet och andra ekonomiska stödformer för jordbruksproduktionen i norra Sverige.

Utveckla förutsättningarna för landsbygdsnäringarna i norra Sverige

Det är mot denna bakgrund mycket angeläget att de samlade regionalpolitiska insatserna i norra Sverige utformas så att de enskilda företagen och de som avser att bli företagare ser insatserna som stimulans och stöd för utveckling och initiativkraft. En förutsättning för att en näring, en bygd, en landsdel skall få en positiv utveckling och ta vara på såväl materiella som personella produktionsresurser är att det finns en framtidstro. För detta fordras att regler, planeringsvillkor m. m. läggs fast som ger förutsättningar för en långsiktig planering.

Trots att de naturliga förutsättningarna för jordbruket är sämre i norra Sverige än i stora delar av landet i övrigt, har utvecklingen inom jordbruket i denna del av landet en mycket stor betydelse för övrigt näringsliv, samhällsservice, sysselsättning, infrastruktur, livsmedelsberedskap m. m. I des-

sa avseenden är jordbrukets betydelse långt större än vad som motsvaras av dess produktionsvolym.

I glesbygderna är mellan 40 och 50 % av de förvärvsarbetande beroende av lantbruket. Se nedanstående uppgifter från Lantbrukets Utredningsinstitut.

Förvärvsarbetande (1 tim/vecka) i lantbruket andel i proc. Glesbygden och hela län 1980

Län	Glesbygder %	Hela länet %
Värmland	46,2	7,7
Kopparberg	38,8	6,6
Gävleborg	45,8	6,4
Västernorrland	40,7	6,0
Jämtland	42,7	11,1
Västerbotten	40,3	8,1
Norrbottn	38,2	5,7

I vissa kommuners glesbygd var över 60 % förvärvsarbetande i lantbruket.

I riksdagens beslut om livsmedelspolitiken 1985 formulerades en särskild målsättning för jordbruket i norra Sverige. Utifrån Norrlandskommitténs och LMKs förslag beslöts att produktionen i norra Sverige bör bibehållas i nuvarande omfattning, dvs. 1984 års produktionsvolym. Det underströks att det är viktigt att produktionen bibehålls och att jordbrukarna ges förutsättningar för detta.

Jordbrukets stora betydelse för befolkningen, sysselsättning, service, miljö, försörjningsberedskap m. m. har under en längre period anförts som skäl för en bibehållen produktion i norra Sverige och för de stödinsatser detta fordrar. Mot denna bakgrund har riksdagen såväl 1984 som 1985 poängterat att stödet till jordbruket i norra Sverige är ett regionalpolitiskt stöd.

Glesbygdsdelegationen framhöll i rapporten "Glesbygden, resurs och möjligheter", DS I 1984:20, att jordbruket har en avgörande betydelse för glesbygden och dess utveckling. Vidare underströks kombinationsföretagens betydelse och behovet av att förbättra möjligheterna att bygga upp sådana företag.

När frågan om uppräknig av prisstödet behandlades i riksdagen våren 1986 anfördes att ytterligare överväganden bör göras i fråga om Norrlandsjordbrukets förutsättningar på längre sikt. Det beslöts att ett åtgärdsprogram skulle utarbetas vari en helhetssyn skulle anläggas på Norrlandsfrågorna. Det anfördes också att man skulle beakta att det utanför stödområdena finns glesbygdsområden med liknande problem.

Möjligheterna att samordna jordbruks-, och regional-, och arbetsmarknadspolitiska insatser skulle uppmärksammas. Det anfördes särskilt att hänsyn skulle tas till hela livsmedelssektorns betydelse från beredskapssynpunkt och som underlag för sysselsättning m. m. Vidare anfördes att kombinationssysselsättning med jordbruk och/eller skogsbruk som bas skulle

övervägas och att frågor om produktionsinriktning och alternativa produkter skulle prövas mot bakgrund av bl. a. de klimatologiska betingelserna.

Våren 1987 presenterade regeringen ett förslag till ett treårigt åtgärdsprogram. Riksdagen anslag 100 milj. kr. för åtgärdsprogrammet. I år har ytterligare 80 milj. kr. tillförts.

I sammanhanget bör noteras att det regionala rationaliseringsstödet har skurits ned kraftigt under de senaste åren.

Det kan konstateras att det hittills beslutade åtgärdsprogrammet dels saknar den långsiktighet som fordras för att ge långsiktiga planeringsförutsättningar dels saknar den helhetssyn på Norrlandsfrågorna som efterlystes av jordbruksutskottet. Ytterligare åtgärder fordras för att vända den negativa utvecklingen och den pessimism som breder ut sig inom området.

Mot bakgrund av de areella näringarnas betydelse i området måste utvecklingsinsatserna i första hand syfta till att stärka förutsättningarna för de traditionella familjelantbruken och de verksamheter som kan komplettera dessa eller i övrigt har anknytning till de areella näringarna.

De areella näringarna kännetecknas bl. a. av en stor andel långvariga och icke flyttbara produktionsresurser. En stor del av dessa utgörs av investering i mark och byggnader. En bibehållen produktion i enlighet med riksdagens produktionsmål för norra Sverige gör det nödvändigt att produktionsresurserna ersätts i takt med förslitning och teknisk utveckling.

För att erforderliga investeringar skall komma till stånd fordras bl. a. utbildning, rådgivning, lämpliga stödformer, utvecklingsarbete vad gäller byggnads- och produktionsteknik. Mot bakgrund av investeringarnas långsiktighet fordras även långsiktighet i produktionsvillkor och planeringsförutsättningarna i övrigt. Samhället har huvudansvaret för dessa frågor och bör i praktisk handling leva upp till detta ansvar.

Jordbruket har med dagens villkor begränsade utvecklingsmöjligheter inom de traditionella produktionsgrenarna. Därför är utvecklingen av jordbruksföretagen och jordbrukarfamiljernas ekonomiska och sociala villkor starkt beroende av att det ges förutsättningar för en lönsamhet i denna produktion. Vidare är det av betydelse, i vilken utsträckning jordbruksföretagen kan kompletteras med andra sysselsättningar och hur annat näringsliv i bygden utvecklas. Lönsamhet i jordbruket och ett uppfyllt produktionsmål är en grundförutsättning för att man skall få avsedda effekter av satsningar på kompletterande verksamheter.

Det är också väsentligt i vilken utsträckning de servicenäringar som jordbruket är beroende av utvecklas och i vilken mån det finns en arbetsmarknad utanför jordbruket så att hela familjen har förutsättningar att få sysselsättning i bygden. Hur dessa omvärldsfaktorer utvecklas påverkar i hög grad i vilken utsträckning man kan ta till vara de produktionsresurser och de sysselsättningsmöjligheter som finns vid de enskilda lantbruksföretagen. Blir den service eller den försörjning med produktionsmedel som jordbruket är beroende av alltför bristfällig eller kostsam inverkar detta direkt på företagen. Kan inte lantbrukarfamiljerna få tillräcklig kompletterande sysselsättning utanför jordbruket, när detta behövs, måste de ofta upphöra med jordbruket och flytta dit där försörjningsmöjligheter utanför lantbru-

ket är särskilt stora under perioden runt generationsskifte då både den avgående och tillträdande generationen behöver sysselsättning på orten.

Prisregleringssystemet måste ses som en del av de totala insatserna för att stödja landsbygdsnäringarna och måste kombineras med andra utvecklingsinsatser. Vi vill här ta upp vissa åtgärder som är nödvändiga för en positiv utveckling av jordbruket i norra Sverige utöver vad behandlas i centerpartiets kommittémotion ang. prisstöd m. m. i anledning av proposition 1987/88:165.

Prisstödet

Det nuvarande prisstödet bör årligen justeras med hänsyn till kostnadsutvecklingen. I övrigt bör stödnivåer och andra justeringsbehov ses över vart tredje år. Vissa smärre justeringar bör dock nu göras i de nuvarande reglerna.

Stödet till smågrisproduktionen utgår i form av ett årligt bidrag per modersugga. Bidrag utgår för högst 60 suggor per företag. Den övre gränsen har varit oförändrad sedan stödet infördes. För övriga animalier med undantag av mjölkgetter finns ingen motsvarande begränsning av stödet per företag.

Arbetsbehovet i en smågrisbesättning med 60 suggor kan med hjälp av s. k. typologidata beräknas till 1 850 tim per år eller ett normalt årsverk. Arbetsbehovet för 60 suggor är ungefär lika stort som för 23 kor.

I de fall båda makarna i brukarfamiljen är heltidsverksamma i jordbruket krävs ofta större besättningar för att de skall få ett tillräckligt sysselsättnings- och inkomstunderlag.

Under de senaste åren har det uppstått en akut brist på smågrisar i norra Sverige. Detta har lett till att många slaktsvinsproducenter som byggt upp sina företag med hjälp av statligt stöd tvingats att tidvis stå med tomma stallar eller att ha betydande underbeläggning. I samband med beslutet om åtgärds paketet för norra Sverige uttalade riksdagen att man skall prioritera åtgärder som ger ökad sysselsättning. Från denna utgångspunkt borde det vara naturligt att ge smågrisproduktionen sådana villkor att man lokalt inom området kan tillgodose behovet av smågrisar.

En självförsörjning av smågrisar inom området har även andra fördelar. Från djurskydds- och hälsosynpunkt är det en fördel om de långa transporterna av smågrisar från Syd- och Mellansverige kan undvikas. Det kan vidare noteras att flera av de befintliga smågrisproducenterna i området skulle kunna förbättra hälsoläget i den befintliga produktionen om anläggningarna kunde kompletteras med ett svinsuggestall.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att reglerna för Norrlandsstödet för smågrisproduktionen ändras så att stöd kan utgå för fler än 60 suggor. Utgångspunkten bör vara att stöd skall utgå för besättningsstorlekar med ett arbetsbehov på två årsverkan — cirka 120 suggor. I anslutning till denna ändring finns det skäl att även överväga begränsningsreglerna för stödet till getproduktionen. Detta bör ges regeringen till känna.

Stöd till potatisodlingen utgår i samtliga norrlandslän men däremot inte i Värmland och Kopparberg. T. o. m. 1985 utgick ett högre stöd i Norrbotten

än i övriga län. I samband med översynen av prisstödet 1986 gjordes av bl. a. tidsskäl ingen analys av områdesindelningen för stödet till potatisodlingen. Det gjordes dock den ändringen att fr. o. m. 1 juli 1986 tillämpas den högre stödnivån även i Västerbottens inland.

Förutsättningarna för potatisodling i stora delar av Värmland och Kopparbergs län är inte bättre än i de områden som erhåller stöd till potatisodlingen. I sammanhanget bör erinras om att de högre produktionskostnaderna i norra Sverige som ligger till grund för prisstödet för mjölk och kött till största delen beror på förutsättningarna för växtodlingen.

Potatisodlingen är en arbetsintensiv gröda. Den har därför stor betydelse för sysselsättningen vid berörda företag. Odlingen minskar i såväl Värmland som Kopparbergs län och det finns inte några alternativa grödor som kan kompensera detta bortfall. Bl. a. av dessa skäl är det angeläget att utvidga stödområdet för potatis.

En analys över möjligheterna att samordna stödområdena för potatis med områdesindelningen för övriga produkter bör göras i samband med den kommande treårsöversynen, dvs. inför 1 juli 1989. Det är dock angeläget att i avvaktan härpå redan från 1 juli 1988 låta de delar av Värmland och Kopparbergs län som tillhör stödområdena 1, 2 och 3 för mjölk ingå i stödområde 2 för potatis. Detta bör ges regeringen till känna.

Avvattning

Huvuddelen av kostnadsskillnaderna mellan mellersta och norra Sverige härör från växtodlingen och beror till största delen på att avkastningen är lägre i norr. Insatser som förbättrar avkastningen i växtodlingen är därför särskilt angelägna. Förbättring av markförhållandena och växtmaterialet är de främsta åtgärderna för att långsiktigt begränsa kostnadsskillnaderna mellan mellersta och norra Sverige.

Förslag om förbättrat stöd vid investeringar i markanläggningar har aktualiserats vid flera tillfällen tidigare. 1980 föreslog lantbruksstyrelsen att bidrag till huvudavlopp skall utgå med 75 % och bidrag till täckdikning med 40 % av kostnaden.

En hög stimulans till markavvattning är motiverad med hänsyn till dels de långsiktiga kostnadseffekterna, dels den komplicerade ägarstrukturen med stor andel arrenderad mark, dels den nuvarande låga lönsamheten i jordbruket, dels jordbrukarnas höga skuldsättning. Bidrag till huvudavlopp bör därför utgå med 75 % och bidrag till täckdikning och andra markanläggningar med 50 % av kostnaden. Enhetliga regler bör gälla i hela området. Detta bör ges regeringen till känna.

Stöd till särskilt skuldyngda jordbruksföretag

Prisstödet till jordbruket i norra Sverige baseras på beräkningar över skillnaderna i produktionskostnader mellan norra och mellersta Sverige. I dessa beräkningar beaktas inte skillnader i kapitalbehov och skuldsättning.

Skuldsättningen i det norrländska jordbruket är högre än i övriga delar av landet. Detta torde till största delen vara en följd av den politik för

företagsuppbyggnad som bedrivits från samhällets sida och låg lönsamhet till följd av otillräckliga prisstöd.

Någon kompensation för de merkostnader som den högre skuldsättningen medför ges inte genom det nuvarande prisstödet.

Av propositionen framgår att jordbruksnämnden föreslagit att vissa högt skuldsatta jordbrukare skulle få gynnsammare villkor för återbetalning av ränte- och etableringsstöd.

En förbättring av den generella lönsamheten är enligt vår mening den väsentligaste åtgärden för att motverka att fler lantbrukare hamnar i ekonomiska svårigheter.

Dessutom behövs åtgärder som anpassar kapitalkostnaderna vid företag med hög skuldsättning till en nivå som stör i rimliga förhållande till deras lönsamhet. Detta bör ges regeringen till känna.

Generationsskifte och nyetablering

En förutsättning för långsiktigt bestående produktion är att en tillräcklig nyrekrytering sker till jordbruket. Under en längre tid har åldersfördelningen inom jordbruket varit sned med en markant överrepresentation för äldre brukare. Denna situation har under de senaste åren allvarligt förvärrats genom att nyrekryteringen och generationsskiften har minskat mycket kraftigt. Läget är så allvarligt att inte ens alla de företag som under den senaste årtiondena byggts upp med särskilt rationaliseringsstöd får någon ny brukare att ta över även sådana fastigheter med förhållandevis bra produktionsresurser till ett pris som motsvarar återstående skuld på investeringarna.

I många bygder kommer det inte att finnas kvar något aktivt jordbruk när nuvarande brukare faller för åldersstrecket. Stimulans till generationsskifte kan betecknas som en ödesfråga för stora delar av stödområdet. Det är därför mycket angeläget med åtgärder för att underlätta generationsskiften och nyrekrytering.

Jordbruket är i dag mycket kapitalintensivt. Investeringarna i mark och byggnader är mycket långsiktiga. Dessutom är behovet av driftskapital stort jämfört med småföretag inom andra näringar. Djurens tillväxthastighet och en årlig begränsad växtodlingssäsong avgör i hög grad riskkapitalets omsättningshastighet. Kapitalförsörjningen är en nyckelfråga i samband med generationsskiften. Stort kapitalbehov och låg lönsamhet i jordbruket är ofta ett effektivt hinder för att genomföra generationsväxlingar vid lämplig tid och lämplig omfattning. Otillräckligt med eget kapital vid nuvarande finansieringsvillkor leder till att nyetablerade jordbrukare ställs i en mycket besvärlig ekonomisk situation som i sin tur ofta leder till sociala och andra problem.

Nuvarande skatteregler och pensionsvillkor för såväl ålderspensionärer som för dem som av t. ex. hälsoskäl vill trappa ned arbetsinsatsen något tidigare försvårar möjligheterna att genomföra generationsskifte vid för den nya brukaren lämplig tidpunkt. Dessa regler torde ha stor betydelse både för överlåtelse inom familjen och för utbudet av fastigheter på öppna marknaden.

Den nya jordförvärvslagen har också medfört ytterligare svårigheter för dem som ville etablera sig som jordbrukare och skaffa sig ett tillräckligt försörjningsunderlag.

Den presumtiva jordbrukarfamiljens beslut om att etablera sig som jordbrukare påverkas förutom av de ekonomiska villkoren även av arbetsförhållandena och de sociala villkoren i vörigt. Möjligheter till ledighet, social service, trygghet inför sjukdom och olycksfall, är faktorer som är av avgörande betydelse för unga familjers beslut om verksamhet och bosättning på landsbygden.

I utvecklingsinsatserna för jordbruket i norra Sverige bör således ingå åtgärder som underlättar generationskifte och nyetablering. Dessa insatser bör bl. a. inriktas på att

- underlätta kapitalförsörjningen för nystartade
- öka lönsamheten i produktionen
- prioritera boende och brukande av jordbruk framför passivt ägande
- förbättra skatte- och pensionsvillkoren för den som av ålders- eller hälsoskäl överlåter fastigheten till nya brukare.

Detta bör ges regeringen till känna.

Utvecklingsprojekt

För att bibehålla lantbruket krävs en kompletterande projektverksamhet för att omsätta t. ex. nya forskningsrön eller tekniska innovationer och nya produktionsformer i praktisk drift.

Det är naturligt att många av de satsningar som fordras för att komplettera lantbruket med nya verksamheter är riskfyllda. Finansiering av sådana satsningar är därför förenade med särskilda problem. Det finns inget av invända mot de förslag som redovisas i departementspromemorian. Investeringar i verksamheter med stort risktagande bör underlättas ytterligare genom att särskilda finansieringsmöjligheter i form av t. ex. utvecklingslån införs. Dessa bör ha karaktären av villkorlån och vara ränte- och amorteringsfria. Därtill krävs projektmedel för att lösa marknadsföringsfrågor och organisation för att tillvarata nya produktionsgrenar. Detta bör ges regeringen till känna.

Forskning och försöksverksamhet

Om inte det norrländska jordbruket utvecklas i samma takt som jordbruket i övriga delar av landet kommer skillnaderna i produktionskostnader mellan norra och övriga delar av Sverige att öka kraftigare än annars. Det är därför särskilt angeläget att åtgärder vidtas för att långsiktigt reducera kostnadsskillnaderna. Detta torde vara den åtgärd som långsiktigt har störst betydelse för det norrländska jordbrukets konkurrenskraft. Därför fordras det ytterligare insatser för forskning och utvecklingsarbete rörande det norrländska jordbruket.

Avkastningsmässigt är mjölkproduktionen i Norrland jämförbar med övriga landet. Inom växtodlingen har däremot produktionen inte förbätt-

rats i samma takt i norr. Det finns även en lång rad andra områden där en liten förbättring snabbt kan ge god ekonomisk utdelning. För att det skall vara möjligt att utveckla det norrländska jordbruket med binärningar i minst samma takt som i övriga delar av landet, fordras att tillräckliga och långsiktiga resurser ställs till förfogande för forskning, utveckling och försöksverksamhet. Tillgängliga medel inom dessa områden är för närvarande otillräckliga.

Det bör betonas att finansieringen måste vara mycket långsiktig och utformas så att möjligheter ges till kompletterande stöd från regionala och lokala organ, stiftelser m. m.

Det torde inte vara möjligt att rekrytera och behålla kvalificerad personal för forskning och utvecklingsarbete om inte en större långsiktighet än för närvarande kan ställas i utsikt. Ett minimikrav bör vara att ett medel anslås för ett femårsprogram vars fortsättning övervägs efter ca tre år.

Medlen bör bl. a. användas för en upprustning av resurserna vid Röbbäcksdalen, som bör ombildas till en självständig institution inom SLU så att den blir en aktiv, kreativ motor för utvecklingen av det norrländska jordbruket.

I ett första skede är det särskilt angeläget med en ordentlig upprustning av resurserna för växtförädling. Härvid bör man även söka etablera närmare samarbete med motsvarande institutioner i Norge och Finland. Detta bör ges regeringen till känna.

Rådgivning och fortbildning

Nästan samtliga lantbruk i norra Sverige bedriver både jord- och skogsbruk. Någon företags- och produktionsrådgivning i egentlig mening finns idag inte för skogsbruket. Det är därför angeläget att den nuvarande rådgivningen kompletteras i dessa avseenden.

För att lägga en grund för en bättre helhetssyn på de areella näringarna bör skogsvårdsstyrelsernas och lantbruksnämndernas verksamheter samordnas.

Rådgivningen är av stor betydelse för att föra ut nya erfarenheter till de enskilda producenterna. I detta sammanhang bör en utvidgad lokalrådgivning och möjligheterna att decentralisera rådgivningen till lokalkontor särskilt uppmärksammas.

För att kontinuerligt samla, sammanställa och föra ut ny kunskap om de särskilda frågor som berör kombinerade företag bör en särskild tjänst som statskonsulent för kombinerade företag inrättas vid Röbbäcksdalen.

Det är angeläget att de som arbetar med utbildning och rådgivning i norra Sverige har en adekvat utbildning i de frågor som är av speciell karaktär för området. En särskild fortbildning bör därför ordnas i Norrlandsjordbruk för lantmästare och agronomer m. fl. som skall verka som lärare, rådgivare eller som skall ha andra uppgifter med anknytning till det norrländska jordbruket. Denna utbildning bör lämpligen knytas till Röbbäcksdalen.

Behovet att i ökad utsträckning bygga upp och vidareutveckla kombinerade företag i glesbygderna bör uppmärksammas i utbildningen. Lant-

bruksutbildningen bör kompletteras så att den ger nödvändiga baskunskaper för brukare av kombinerade företag.

Mot. 1987/88
Jo60

Lantbruksskolornas medverkan i den löpande fortbildningen bör utvecklas så att deras fysiska resurser kan utnyttjas effektivt för att främja utvecklingen av lantbruket och dess kompletterande binäringar. Det är därför av största vikt att skolorna tillförs särskilda ekonomiska och personella resurser för detta ändamål.

Om lantbruksskolorna ges ökade möjligheter att förmedla kunskap om "nya produkter" såväl i grundutbildningen som i fortbildningen kan dessa skolor utvecklas till lokala "utvecklingscentra" för landsbygden. Detta bör ges regeringen till känna.

Arbetsmarknadspolitiska insatser

Det finns en rad förhållanden som antingen försvårar eller omöjliggör för lantbrukare att delta i arbetsmarknadsutbildning på samma villkor som övriga yrkesutövare.

Det är härvid angeläget att en noggrann kartläggning görs av de svårigheter och hinder som föreligger. De arbetsmarknadspolitiska insatserna bör därefter anpassas så att lantbrukarnas verkliga behov av sådana insatser tillgodoses.

För närvarande kan inte medel som anslagits för arbetsmarknadspolitiska åtgärder överföras till stöd för satsningar på kompletterande verksamheter vid lantbruksföretag. Detta bör bli möjligt i de fall behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser minskar genom den nya kompletterande verksamheten.

Vid prövning av stöd till lantbrukarfamiljer är det angeläget att det anläggs en helhetssyn där hänsyn tas till bl. a. företagarfamiljens behov av kompletterande inkomster och sysselsättning, stödets betydelse för den aktuella kompletterande verksamheten, stödets betydelse för andra verksamheter i området samt behovet av andra stöd t. ex. arbetsmarknadspolitiska insatser i de fall den aktuella åtgärden inte kommer till stånd. Bedömningar bör härvid göras av både kortsiktiga och långsiktiga effekter.

Det bör understrykas att en förutsättning för att de som satsar på att förstärka sina lantbruk med kompletterande verksamhet skall lyckas är att de har tillräckliga kunskaper om den nya produktionen och hur produkterna skall marknadsföras. Förstärkning av dessa kunskaper bör så långt som möjligt ges inom arbetsmarknadsutbildningens ram. Utbildningen bör så långt möjligt anpassas individuellt utifrån den nya verksamhetens och brukarens behov. Härvid bör deltids- och korrespondensstudier inte utgöra något hinder för stöd. Det är vidare angeläget att arbetsmarknadsmyndigheterna bygger upp speciell kompetens för att handlägga sådana ärenden och för att föra ut information om denna typ av utbildning.

En stor del av lantbrukarna kommer inte att ha möjlighet att delta i utbildningen i anslutning till start av nya företag, generationsskifte eller inför start av nya kompletterande verksamhetsgrenar om inte genomförandet av utbildningen tar hänsyn till lantbrukarnas speciella situation. Resurser bör därför anvisas för att bygga upp en för dessa ändamål anpassad

utbildning. Detta kan förslagsvis ske genom ett samarbete mellan statens skola för vuxna, den föreslagna statskonsulenten i kombinerat lantbruk, arbetsmarknadsmyndigheterna, utvecklingsfonderna och lantbruksskolorna.

De medel som fordras för starta-egget-bidraget bör i fortsättningen finansieras med medel som är avsedda för arbetsmarknadsinsatser och inte tas av den medelsram som anslagits för åtgärdspaketet. Detta bör ges regeringen till känna.

Förstärkning av jordbruken med mera skogsmark

Lantbrukarnas möjligheter att utveckla sina företag i glesbygden är i stor utsträckning beroende av i vilken mån företagen kan kompletteras med skogsmark. Det kombinerade företaget jord/skog har visat sig ha bättre möjligheter att minimera riskerna och utjämna inkomsterna mellan åren. Detta är viktigt för möjligheten att bygga upp och konsolidera företagen. Förstärkning av jordbruksföretag med skog bör därför få framträdande plats i strukturrationaliseringen.

I arbetet med att förstärka företagsstrukturen bör även ingå uppbyggnad av renodlade skogsföretag. Sådana företag kan i många fall lämpligen kombineras med andra verksamheter på orten.

Lantbruksnämnderna bör aktivt medverka till att jordbruksföretag förstärks med skogsmark. Eftersom det är angeläget att bibehålla så många ekonomiska bärkraftiga kombinationsföretag som möjligt i glesbyderna bör särskilda insatser göras för att överföra mark från kyrka, stat, bolag och kommuner till enskilda jordbrukare som är i behov av kompletteringsmark. Det är också angeläget med åtgärder som motverkar att enskilt ägd skogsmark överförs till andra ägarkategorier.

I vissa områden skulle en förbättrad fastighetsstruktur avsevärt förbättra förutsättningarna för det enskilda skogsbruket. Angelägna markbyten kan i vissa fall inte genomföras på grund av nu gällande regler. Samhället bör underlätta markbyten i syfte att förbättra förutsättningarna för det enskilda skogsbruket. I första hand bör man kraftigt reducera kostnaderna för fastighetsbildning och göra ändringar i de skatteregler som är aktuella i sammanhanget. Men även andra åtgärder som stimulerar storskogsbruket att medverka i markbyten bör prövas. Detta bör ges regeringen till känna.

Skatteregler

I regeringens förslag till åtgärdspaketet angavs ett förslag om omedelbar avskrivning för vissa investeringar som finansieras genom omfördelning av tillgångar inom fastigheten övervägs av 1980 års företagsskattekommitté. Det bör understrykas att detta förslag kan ha avsevärd betydelse för att stimulera investeringar i produktionsbyggnader och markanläggningar vilket är en förutsättning för en långsiktigt bestående produktion. Det bör också framhållas att det skisserade förslaget medverkar till att resurser i större utsträckning kan bibehållas i fastigheten även efter generationsskifte. Åtgärderna kommer dessutom att stimulera skogsavverkning och andra

verksamheter i området såsom byggnadsföretag, installatörer, serviceföretag m. m. som är beroende av arbete i samband med investering. Företagsstattekommittén bör därför ges i uppdrag att behandla denna fråga med förtur.

Det är av stor betydelse att centerpartiets förslag om personliga investeringskonton införs med möjlighet till ett skattefritt sparande bl. a. avsett för att utnyttjas vid etablering av företag. Då de sparade medlen avsätts på ett särskilt konto som kan disponeras vid företagsetableringen stöds företagssamhet. Från samhällets synpunkt bör det vara av stort värde att enskilda har tillgång till ett visst eget kapital vid start av lantbruk eller annat småföretag. Detta bör ges regeringen till känna.

Prioritering av lokal produktion

En geografiskt spridd livsmedelsindustri är av väsentlig betydelse för försörjningsförmågan i en krissituation, för sysselsättningen, för möjligheterna att ta tillvara produkter med speciala kvalitetsegenskaper och för möjligheterna att få avsättning för råvaror till sådan produktion.

Samhällets uppköp — kommuner, landsting och stat — är av stor betydelse för utvecklingen av livsmedelsindustrins struktur. Genom att prioritera lokala produkter motverkas ytterligare utglesning av förädlingsindustrin. Det är naturligt att stora livsmedelsföretag i andra delar av landet kan erbjuda "marginalkvantiteter" till lägre priser än den lokala industrin.

Om man från samhällets sida inte är beredd att prioritera lokalt producerade produkter medverkar man aktivt till en ytterligare utglesning av industrin. De negativa effekterna av detta torde vida överstiga de eventuella kostnader som är förenade med en sådan prioritering. Reglerna för offentlig upphandling bör därför snarast ändras så att lokal produktion kan prioriteras. Den lokala produktionen bör regelmässigt prioriteras, om det utifrån en helhetsbedömning är positivt från regionalpolitiska utgångspunkter.

Samma regler för prioritering av lokal produktion bör kunna gälla även andra produkter som är av betydelse för sysselsättningen inom området och/eller för beredskapen. Detta bör ges regeringen till känna.

Kompletterande transportstöd

De höga transportkostnaderna i norra Sverige begränsar förutsättningarna för många verksamheter främst i inlandet. Därför bör transportstöd utgå till företag som levererar förnödenheter eller service till lantbruk och kombinationsföretag i Norrlands inland.

Transportstöd bör även utgå till förädlingsföretag för de merkostnader de har för att samla in de produkter som produceras vid jordbruk och kombinationsföretag i Norrlands inland. Härigenom stärks den lokala förädlingsindustrin i förhållande till företag i andra delar av landet. Detta bör ges regeringen till känna.

Likabehandling vid reducering av avgifter

Mot. 1987/88
Jo60

I vissa delar av norra Sverige tillämpas en nedsättning av arbetsgivar- och egenavgifter för en stor del av näringslivet, dock inte för lantbruket. Vidtas sådana eller liknande åtgärder för att stärka näringslivets konkurrenskraft i norra Sverige är det angeläget att all verksamhet behandlas lika. Därför bör även lantbruket med binärningar få samma förmåner som andra näringsgrenar. Detta bör ges regeringen till känna.

Sammanfattning

Enligt vår mening bör således riksdagen med anledning av proposition 1987/88:165 om reglering av priserna på jordbruksprodukter som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om prisregleringssystemet som en del av det regionalpolitiska stödet för jordbruket och behovet av utveckling för landsbygdsnäringarna i norra Sverige med beaktande av vad som i motionen anförts om

- prisstödet för smågris- och getproduktion och potatisodling
- investeringar för markavvattning
- stöd till särskilt skuldyngda jordbruksföretag och åtgärder för att underlätta generationsskiften och nyetablering
- stöd till riskfyllda utvecklingsprojekt
- forskning och försöksverksamhet för utveckling av det norrländska jordbruket
- inriktningen av rådgivning och fortbildning inom det norrländska jordbruket
- formerna för de arbetsmarknadspolitiska insatserna vid arbetsmarknadsutbildning av lantbrukare
- åtgärder för att skapa bärkraftiga jordbruk
- införande av skattefritt sparande för etablering av lantbruk eller annat småföretag
- vikten av att prioritera lokal produktion och förbättrat transportstöd samt
- formerna för reducering av socialförsäkringsavgifter för lantbrukare

Hemställan

Med anledning att vad som anförts i motionen hemställs

att riksdagen beslutar i anledning av proposition 1987/88:165 om reglering av priserna på jordbruksprodukter som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om prisregleringssystemet som en del av det regionalpolitiska stödet för jordbruket och behovet av utveckling för landsbygdsnäringarna i norra Sverige med beaktande av vad som i motionen anförts om

- a) prisstödet för smågris- och getproduktion
- b) prisstödet för potatisodling
- c) stöd till särskilt skuldyngda jordbruksföretag
- d) åtgärder för att underlätta generationsskiften och nyetablering

- e) stöd till riskfyllda utvecklingsprojekt
- f) forskning och försöksverksamhet för utveckling av det norrländska jordbruket
- g) inriktningen av rådgivning och fortbildning inom det norrländska jordbruket
- h) åtgärder för att skapa bärkraftiga jordbruk samt
- i) vikten av att prioritera lokal produktion

Mot. 1987/88
Jo60

Stockholm den 10 maj 1988

Börje Hörnlund (c)

Jan Hyttring (c)

